

Den vegetabiliske fødevarerektor og dens betydning for dansk økonomi

Produktionen af vegetabiliske fødevarer skaber værdi for 8,6 mia. kr. i Danmark og beskæftiger 13.400 personer. Landbrug & Fødevarer arbejder på at skabe større viden om den vegetabiliske fødevarerektor i Danmark. Dette arbejde indebærer etableringen af statistik over sektoren, der kan danne et solidt grundlag for at følge udviklingen i sektoren over tid og belyse dens bidrag til den danske økonomi. Denne artikel præsenterer de første resultater i dette arbejde. Den plantebaserede kost rykker mere og mere i fokus. En undersøgelse blandt danske forbrugere vidner om, at plantebaserede fødevarer ikke automatisk sidestilles med grøntsager og rodfrugter.

Den vegetabiliske fødevarerektor bidrager til dansk økonomi

Den vegetabiliske fødevarerektors produktion af varer affødte i 2019 en direkte værdiskabelse på 4,2 mia. kr. målt som bruttoværditilvæksten⁷, jf. Figur 5.1. Derudover bevirkede den vegetabiliske fødevarereproduktion en indirekte værdiskabelse på 4,4 mia. kr. Det betyder, at for hver 1 kr. indkomst, der skabes i den primære vegetabiliske landbrugsproduktion og fødevarereindustri, skabes tilsvarende 1 kr. i øvrige afledte erhverv som produktionen trækker på. Den vegetabiliske fødevarerektors bidrag i form af bruttoværditilvæksten på 8,6 mia. kr. svarer til 0,4 pct. af BNP i 2019.

Der er i denne analyse tale om den produktion af vegetabiliske fødevarer, der stammer fra eksport og øvrig anvendelse, som hovedsageligt består af indenlandsk privatforbrug. På denne måde forsøger vi at udelade de vegetabiliske produkter, der ikke anvendes til humant konsum. Vores definition af den vegetabiliske fødevarerektor omfatter altså kun produktionen af vegetabiliske fødevarer og ikke øvrige vegetabiliske produkter.

Boks 5.1

Hvad er vegetabiliske fødevarer?

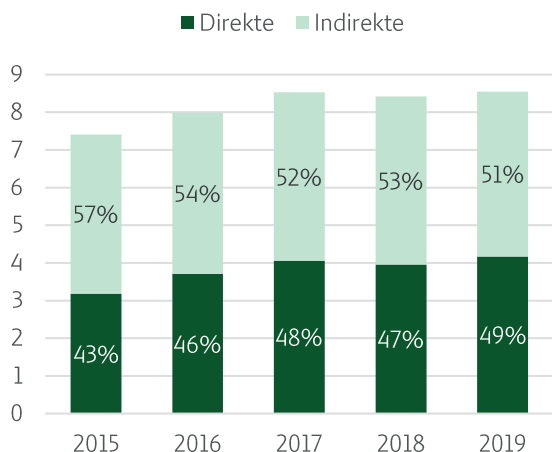
Landbrug & Fødevarer anvender begreberne *plantebaseret* og *vegetabilisk* som synonyme og definerer vegetabiliske fødevarer som alle fødevarer, der er fremstillet af planter herunder både uforarbejdede og forarbejdede råvarer og ingredienser. Derudover betragter vi også spiselige svampe og alger som vegetabiliske fødevarer. Definitionen omfatter altså alt fra friske uforarbejdede råvarer som frugt og grøntsager til forarbejdede produkter, der er udviklet som alternativer til animalske fødevarereprodukter. Vi betragter definitionen som en udelukkelse af fødevarer, der er tilsat animalske ingredienser.

Udover at skabe indkomst i dansk økonomi for samlet set 8,6 mia. kr., skabte den vegetabiliske fødevarereproduktion 13.400 jobs i Danmark i 2019. Figur 5.2 angiver den direkte og den indirekte beskæftigelse, hvor det på samme måde som for bruttoværditilvæksten ses, at én beskæftiget i den vegetabiliske fødevarereproduktion skaber godt og vel ét job mere i den øvrige del af økonomien.

⁷ Bruttoværditilvæksten er lig med værdien af de producerede varer fratrukket forbrug i produktionen. BVT er altså et indkomstbegreb, der udtrykker hvad der er tilbage til bl.a. aflønning af ansatte og som overskud i virksomhederne.

Figur 5.1
Bruttoværditilvækst i den vegetabilse fødevarerektor

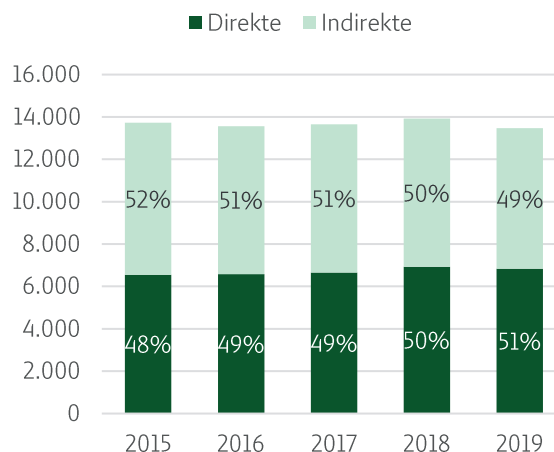
Mia. kr.

Anm.: Nationalregnskabet for 2019 er seneste afsluttede regnskab, hvorfor bruttoværditilvæksten kun er opgjort til og med dette år. Bruttoværditilvæksten varierer med høstudbyttet de enkelte år. Kilde: Egne beregninger pba. L&F's input-output-model og Danmarks Statistiks Nationalregnskab.

Figur 5.2
Beskæftigelse i den vegetabilse fødevarerektor

Antal personer

Anm.: Nationalregnskabet for 2019 er seneste afsluttede regnskab, hvorfor beskæftigelseseffekterne kun er opgjort til og med dette år. Kilde: Egne beregninger pba. Landbrug & Fødevarers IO-model og Danmarks Statistiks Nationalregnskab.

Boks 5.2

Afgrænsning af vegetabilse fødevarer i data

Vegetabilse fødevarer er i data defineret på baggrund af udvalgte produktkoder fra Den Kombinerede Nomenklatur⁸. Nomenklaturen muliggør en detaljeret inddeling af producerede varer og tillader således, at vegetabilse fødevarer kan udvælges. Udvælgelsen af de vegetabilse fødevarer er dog alligevel behæftet med nogen usikkerhed, da kategoriseringen af produkter ikke i alle tilfælde er tilstrækkeligt detaljeret til udelukkende at medtage vegetabilse fødevarer. Dette gælder især produkter fra fødevarerindustrien, hvor en kategori kan indeholde fødevarer med både animalske og vegetabilse ingredienser. Her har vi i udvælgelsesprocessen anlagt et princip om kun at medtage kategorier, som med overvejende sandsynlighed udelukker fødevarer med animalske ingredienser. Dette medfører, at vi allerede indledningsvis forventer, at vores resultater for værdiskabelsen undervurderer omfanget af den vegetabilse fødevarerektor.

De tilsvarende produktkoder identificeres i nationalregnskabet og en input-output-model anvendes til at beregne bruttoværditilvæksten af produktionen samt den anvendte beskæftigelse. Disse to størrelser, værdien af det producerede samt antallet af beskæftigede, anvendes som mål for den vegetabilse fødevarerektors størrelse i økonomisk forstand. Beregningerne tager afsæt i Danmarks Statistiks input-output-tabeller fra nationalregnskabet.

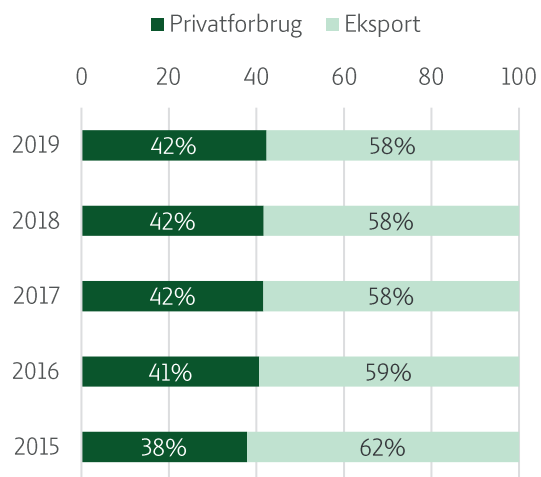
I denne analyse bliver den vegetabilse fødevarerektor således defineret på baggrund af de udvalgte produktkoder og resultaterne er en sum over de forskellige brancher i hvilke fødevarerne, jf. input-output-tabellerne, produceres.

En overvægt af værdiskabelsen kommer fra eksport af vegetabiliske fødevarer

58 pct. af bruttoværditilvæksten i den vegetabiliske fødevareresektor kom i 2019 fra eksporten mens de resterende 42 pct. af indkomstdannelsen stammede fra privatforbrug, jf. Figur 5.3.

Figur 5.3
Indkomstdannelse fordelt på privatforbrug og eksport

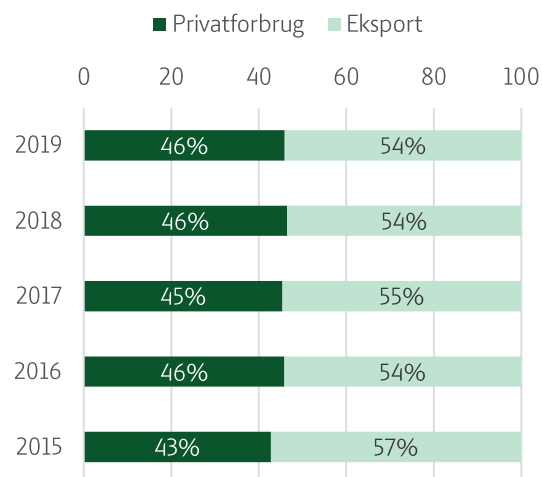
Pct.

Anm.: *Privatforbrug* ligger egentlig under *øvrige anvendelse*, men kategorien udgøres hovedsageligt af det indenlandske privatforbrug. Kilde: Egne beregninger pba. Landbrug & Fødevarers IO-model og Danmarks Statistiks Nationalregnskab.

Figur 5.4
Beskæftigelseseffekter fordelt på privatforbrug og eksport

Pct.

Anm.: *Privatforbrug* ligger egentlig under *øvrige anvendelse*, men kategorien udgøres hovedsageligt af det indenlandske privatforbrug. Kilde: Egne beregninger pba. Landbrug & Fødevarers IO-model og Danmarks Statistiks Nationalregnskab.

I forlængelse heraf stammer en overvægt af beskæftigelsen ligeledes fra eksporten af vegetabiliske fødevarer som angivet i Figur 5.4. Det skal bemærkes, at vi ikke med sikkerhed kan redegøre præcist for hvorledes de eksporterede fødevarer anvendes, men at vi i udvælgelsen af produktkoder for vegetabiliske fødevarer har udeladt vegetabiliske produkter, som ikke anvendes til fremstilling af næringsmidler til menneskeligt konsum. Eksempelvis går meget af det korn, der produceres i Danmark, til dyrefoder. Både den del, der forbruges indenlandsk og den del, der eksporteres. Derfor er kornproduktionen ikke med i beregningerne. Til gengæld er vegetabiliske kornprodukter som mel og gryn, der er fremstillet som næringsmidler, inkluderet.

⁸ Den Kombinerede Nomenklatur er EU's varenomenklatur, som anvendes til statistik over udenrigshandel.

Boks 5.3

Input-output-modellen

I en input-output-modelramme kan branchemes brug af input til produktion af varer og tjenester følges og der kan redegøres for hvem, der efterspørger og aftager de endelige produkter. Således kan det udledes, hvor stor en tilgang af arbejdskraftinput, der er til den vegetabiliske fødevarerproduktion i Danmark, som følge af henholdsvis eksporten og det private forbrug. På samme måde er det muligt at bestemme værdien af det output, som sektoren skaber. Ved at opstille en input-output-model kan vi kortlægge både de direkte resultater for beskæftigelsen og bruttoværditilvæksten, men også de indirekte resultater, der opstår i den danske økonomis øvrige erhverv, som leverer ind til produktionen af vegetabiliske fødevarer. Det vil sige, at en eventuel ændring i eksport eller privatforbrug påvirker dem, der er direkte beskæftiget med den vegetabiliske fødevarerproduktion i primærlandbruget og fødevarerindustrien, men også dem, der indirekte er beskæftiget i andre erhverv som følge af, at den vegetabiliske fødevarerproduktion finder sted i Danmark. På denne måde kan sektorens indflydelse på den danske økonomi nuanceres og omfanget af sektorens bidrag til den danske økonomi kan præciseres.

En afgørende antagelse bag resultaterne for værdiskabelsen er, at de vegetabiliske fødevarerprodukter er produceret ved den samme produktionsfunktion som de øvrige fødevarerprodukter i de respektive brancher. Dette kan have betydning for nogle af de produktkoder, der produceres i brancher, hvor man fremstiller en bred vifte af heterogene varer. Her kan produktionen af de enkelte vegetabiliske fødevarerprodukter afvige fra det generelle billede i branchen, hvorfor der altså er tale om approksimerede resultater.

Forbrugerne forbinder ikke umiddelbart "plantebaseret mad" med grøntsager og rodfrugter

Retter vi blikket mod, hvad forbrugerne forstår, når der tales om plantebaserede fødevarer viser det sig, at det ikke lige meget, hvad vi kalder det, jf. Landbrug & Fødevarers nyeste markedsundersøgelse⁹. Adspurgt om, hvilke typer mad og drikke forbrugerne primært kommer til at tænke på, når de hører ordene "plantebaseret mad" svarer 64 pct., at de kommer til at tænke på plantefars, 55 pct. tænker på plantedrikke og 47 pct. tænker på veganske retter, jf. Figur 5.5.

Skal danskerne tage stilling til, hvilken type kost "plantebaseret mad" er, svarer lidt flere end halvdelen, at de kommer til at tænke på "mad uden animalske ingredienser overhovedet". Til sammenligning svarer blot 14 pct., at de forbinder "plantebaseret mad" med "mad, hvor grøntsager og bælgfrugter har hovedrollen og kød serveres som tilbehør". Det modsatte billede viser sig, når undersøgelsen bagefter spørger ind til danskernes opfattelse af "planterig mad". Her er det 50 pct. af forbrugerne, der forbinder "planterig mad" med "mad, hvor grøntsager og bælgfrugter har hovedrollen og kød serveres som tilbehør", mens 14 pct. forbinder det med "mad uden animalske ingredienser overhovedet"¹⁰.

Der tegner sig således et billede af, at der blandt danskerne er forskel på, hvordan de to ord "plantebaseret" og "planterig" forstås. "Plantebaseret" opfattes af en del forbrugere mere ekskluderende som bestemte produkter og et fravær af animalske fødevarer, mens "planterig" omvendt opfattes bredere, som retter med fokus på

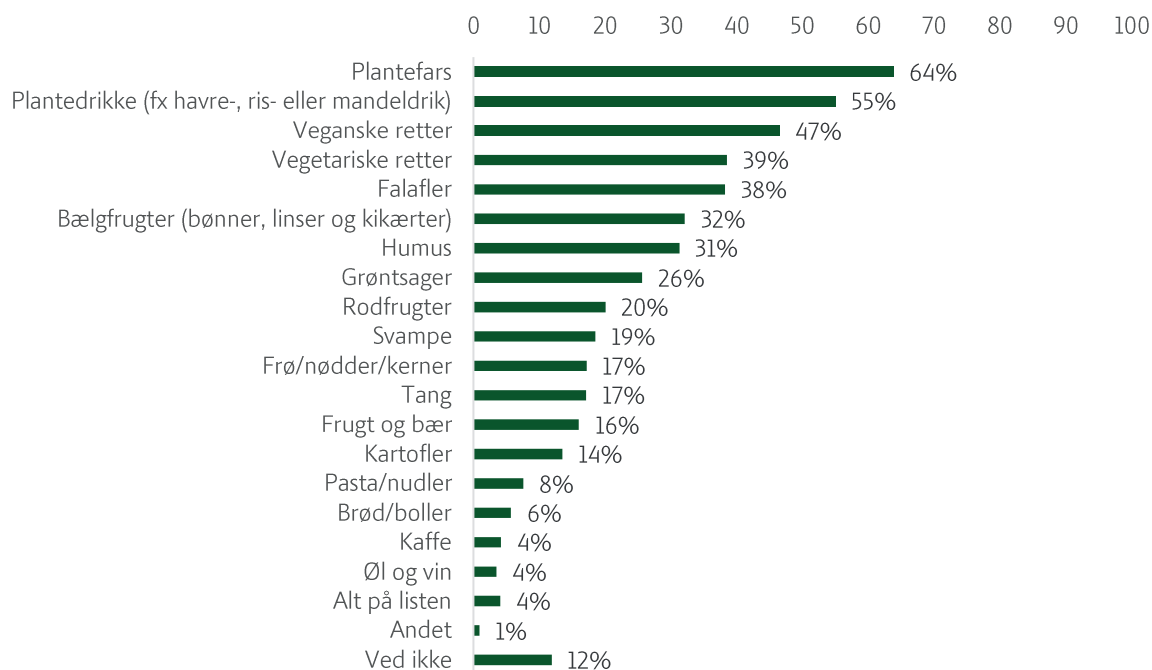
⁹ 'Plantebaseret' eller 'planterig' mad? Ifølge forbrugerne er det ikke helt lige meget, hvad vi kalder det, Landbrug & Fødevarer, september 2022.

¹⁰ Undersøgelsen spørger ind til opfattelsen af 'plantebaseret' og 'planterig' mad. Først som åbent tekstfelt, hvor deltagerne frit kan skrive og dernæst med en række spørgsmål med forskellige svarmuligheder. Det skal bemærkes, at undersøgelsen udelukkende fokuserer på forbrugernes opfattelse af disse to begreber.

grøntsager, bælgfrugter og planter, men hvor der også gerne må indgå animalske ingredienser i små mængder.

Figur 5.5
Når du hører nogen snakke om "plantebaseret mad", hvilken af nedenstående typer mad og drikke kommer du så primært til at tænke på?

Pct.

Anm.: n=1.005. Undersøgelsen er repræsentativ på køn, alder, region og uddannelse. Der har i besvarelsen været mulighed for at vælge flere svar med randomiseret rækkefølge på svarmulighederne (undtagen "Alt på listen", "Andet" og "Ved ikke", som har været placeret nederst i hver visning).

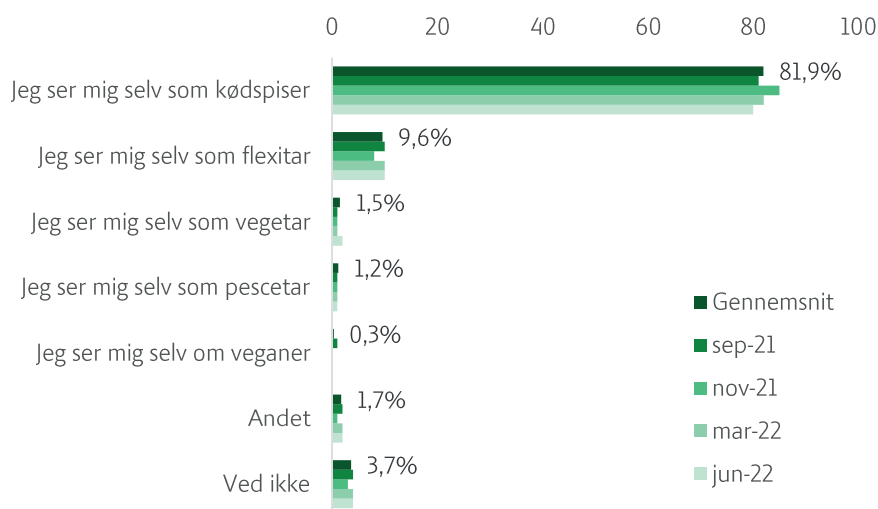
Kilde: Norstat for L&F, maj 2022.

Halvdelen af danskerne spiser kødfrit til aften minimum én dag om ugen

De nyeste resultater fra Landbrug & Fødevarers Madtracker viser, at lidt flere end halvdelen af danskerne har minimum én dag om ugen uden kød eller fisk i aftensmaden. Det er samtidig tre ud af ti danskere, der svarer "Jeg spiser kødfrit" en eller flere dage om ugen". Dette peger på en stor potentiel målgruppe for fødevarerprodukter og måltidsløsninger med fokus på vegetabiliske råvarer.

Figur 5.6
Hvilken af følgende udsagn passer bedst på dig?

Pct.

Anm.: Gennemsnit n=4.111 heraf sep-21 n=2.021, nov-21 n=1.017, feb-22 n=1.085 og juni-22 n=1.003. Undersøgelserne er repræsentative på køn, alder, region og uddannelse.

Kilde: Epinion for L&F.

Nogle kalder de forbrugere, der lejlighedsvist fravælger kød, for "flexitarer", men i praksis findes der varierende opfattelser af, hvad det betyder at være flexitar. Selvom det næsten er hver tredje, der i undersøgelsen fortæller, at de spiser kødfrit én eller flere dage om ugen, er det kun hver tiende dansker, der ser sig selv som flexitar, mens knap 2 pct. ser sig selv som vegetar og mindre end 1 pct. som veganer. Anvender man disse identitetsmarkører, kan man derfor risikere at tale forbi en stor del af de forbrugere, som man ønsker at målrette sine vegetabiliske produkter mod. I stedet kan man med fordel tale bredere til ønsket om at spise mere grønt og nævne vegetabiliske råvarekategorier som grøntsager, korn, rodfrugter og bælgfrugter i relation til, at det er "plantebaseret" mad.

Spørges der til udfordringer i relation til at spise plantebaseret nævner flest danskere, at smagen er den største udfordring. Her svarer flere end halvdelen, at det kan være svært at finde retter uden kød, som alle i husstanden kan lide. Derudover svarer flere end halvdelen ligeledes, at det kan være svært at få maden til at smage lige så godt som den mad de plejer at spise. Det er især børnefamilierne, der er enige i, at det kan være svært at finde noget som alle i husstanden kan lide.

I udviklingen af nye produkter er det vigtigt at have et øje på smagen. Samtidig har måden, der kommunikerer om fødevarernes vegetabiliske ingredienser, og budskaber om, at forbrugerne ikke behøver at gå på kompromis med smagen, stort potentiale til at få endnu flere til at lægge vegetabiliske fødevarer i indkøbskurven.